

**ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО / EUROPEAN LAW****ЕВРОПЕЙСКИ СТАНДАРТИ ЗА НЕЗАВИСИМОСТ И СВОБОДА НА
ИЗРАЗЯВАНЕТО НА СЪДЕБНАТА ВЛАСТ***Диана Ковачева***EUROPEAN STANDARDS FOR INDEPENDENCE AND FREEDOM OF EXPRESSION
OF THE JUDICIARY***Diana Kovacheva*

Abstract: *The article is focused on two main issues related to infringements of the independence of the judiciary. The first one is the situation when the judiciary is not allowed to take part in consultations on legislative reforms that affect it and its freedom of speech is compromised. The second one is related to the common practice of criticising the work of individual judges by the executive. Contemporary European standards established by the Council of Europe, Venice Commission of Democracy through Law, the Network of European Judicial Councils and the Consultative Council of the European Judges are examined. The practice of the European Court of Human Rights is subject to research as well, in the light of the recent decision on the case BAKA v. Hungary in which the issues of infringement of the freedom of expression (art. 10) are examined. The author pays special attention to the critiques towards the judiciary by the executive. The main conclusion is that there will always be tension between the three powers in case the judiciary is doing its work efficiently. The “creative tension” is part of the checks and balances mechanisms. However, the severe criticism aimed at individual judges and their judicial acts is detrimental to the independence of the judiciary and compromises the trust in the institutions.*

Key words: *independence of judiciary, reform of the judiciary, freedom of expression, separation of powers, integrity, European standards, Council of Europe, European Court of Human Rights, European Convention on Human Rights.*

Обсъждането на въпросите, свързани с независимостта на съдебната система, неизменно започва с отправяне към теорията за разделение на властите. Най-често застъпваната теза е за това, че съдебната власт може да бъде независима, само когато нейните функции са надлежно отграничени от тези на изпълнителната и законодателната власт. Това безспорно е вярно. Но съвременното разбиране за независимостта на съдебната власт е претърпяло развитие в годините. Днес експертите в тази област са убедени, че независимостта на съдебната система не означава изолация и капсулиране. Диалогът между властите във всяка държава се изразява в открито общуване и обмяна на мнения в атмосфера на взаимно уважение.

В последните няколко десетилетия ролята на всяка от трите власти е претърпяла промяна.

Така например законодателната и изпълнителната власт са станали много по-независими. Съдебната власт е придобила определени „възпиращи“ правомощия по отношение на тях, като дори има възможност да се произнася и да отменя актове на изпълнителната власт. Наред с това съдебната власт е придобила определени възможности за участие в процеса на създаване на проекти на нормативни актове, които касаят нейните функции и статут.

Понастоящем редица международни организации като ООН и Съвета на Европа са изработили стандарти, на които трябва да отговаря съдебната система, за да бъде определена като независима. Венецианската комисия за демокрация чрез право, Консултативният съвет на европейските съдии и Европейската мрежа на съдеб-

ните съвети в свои становища и позиции създават принципните положения за ефективната съдебна система. Европейските държави са обект на наблюдение, оценка и препоръки за постигане на високо ниво на независимост на съдебната система, която осигурява върховенството на закона. Независимостта на съдебната система е един от ключовите индикатори за определяне на годишния Индекс за върховенството за закона¹.

Една от честите констатации при оценката на независимостта на съдебната система е, че в бившите социалистически държави съдебната система остава в голяма степен зависима от политическата власт – това се дължи най-вече на неустойчивата система на демократични ценности и на липсата на институционални традиции за запазване на тази независимост. Въпреки сравнително високото заплащане, стандартите на прозрачност и наличието на функционален имунитет, самите съдии често са склонни да допускат влияние върху своята работа, поради съществуващите все още зависимости в процесите по назначаване, повишаване и заемане на ръководни длъжности.

Въпросите, свързани с независимостта на съдебната власт, са сложни и многопластови. Независимостта на съдебната система не се изчерпва само с въвеждането на законови гаранции или със създаването на институционализирана структура, която да защитава съдиите от критики и нападки. Необходима е също и почтеност в работата на всеки магистрат, както и разбирането, че прозрачността и отчетността са ключови принципи в работата на съдебната система. Накратко за съдебната система може да се каже, че правораздаването е крайгълният камък на върховенството на правото и следователно независимостта на съдебната система е жизненоважна за всяко демократично общество².

Настоящата статия си поставя за цел да изследва два основни въпроса, свързани с накърняването на независимостта на съдебната власт: отхвърляне на нейното право да участва в процеса на обсъждане на реформи, които я засягат и честата практика на критики към съдии.

Правото на съдебната система да участва в обсъждането на реформи, които я засягат

Основната цел на повечето реформи в съдебната система е да повишат нейната ефективност. Неефективната съдебна система, особено тази, която има проблем с т.нар. бавно правосъдие, на практика е фактор, който пречи на икономическото развитие на държавата³. Наред с това целта на съдебната реформа следва да бъде подобряване качеството на правораздаване и ефикасността на съдебната система, да укрепи и защити независимостта на съдиите и да осигури прилагането на мерки, за да стане тя по-ефективна и отговорна⁴. Реформирането на съдебната система е важен фактор в прехода към демокрация в т.нар. „нови демокрации“⁵, появили се след падането на Берлинската стена. Една от същностните функции на съдебната система е защита на основните права и свободи на човека.

Важно условие за провеждането на реформи в съдебната система е те да бъдат създавани и приемани в условията на прозрачност и публичност на обсъждането, както и при включване на максимално широк кръг от участници – експерти, представители на гражданското общество и не на последно място – представители на самата съдебна система. Това е така, защото именно чрез реформи в законодателството, което се отнася до съдебната система, изпълнителната и законодателната власт могат да окажат силно въздействие върху нея, включително в посока нарушаване на нейната независимост и „отварянето“ ѝ за политически натиск. Реформите не бива да имат за цел накърняване на независимостта на съдебната система. Нещо повече, един от критериите за нарушаване на независимостта на съдебната система е наличието на твърде много реформи за кратък период от време, които на практика създават непредсказуемост за статута, функциите и перспективите за развитие пред съдиите и цялата съдебната система⁵.

Поредица от решения и мнения на европейски институции се отнасят до участието на съдебната система в изработването на стратегически и нормативни документи за реформи, които я засягат. Съдебната система трябва да бъде консултирана. Тя следва да бъде включена от възможно най-ранния момент в обсъжданията и да изпълнява активна роля при подготовката на

¹ Вж. World Justice Project, Rule of Law Index 2017–2018, <http://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index> Всички интернет адреси в статията са проверени към 31 юли 2018 г.

² Вж. European Network of the Councils for the Judiciary (ENCJ), Judicial Reform in Europe, Report 2011–2012, p. 2.

³ Ibid., p. 2.

⁴ Ibid., p. 3, p. 24.

⁵ Вж. Opinion 18 (2015), Consultative Council of the European Judges (CCJE), para. 2 и para. 45.

проекти на закони, които засягат нейния статут и функциониране и то на всеки етап от тяхното изработване⁶. Нещо повече, самата съдебна власт може да има активна роля, като подготвя проекти за изменение и допълнение на нормативни актове, които я засягат, и ги предлага на изпълнителната власт – най-често на Министерството на правосъдието⁷. Важно значение в този процес има Съдебният съвет или друг орган на самоуправление на съдебната система. В годишните доклади, които депозира в Парламента, Съдебният съвет на съответната държава трябва да предлага мерки, които да подобряват функционирането на съдебната система в интерес на обществото⁸.

Задължението на изпълнителната власт да включва съдебната власт в обсъжданията на реформи, които я засягат, е потвърдено и от наскоро произнесено решение на Европейския съд по правата на човека (ЕСПЧ), в което Унгария бе осъдена да плати значителна сума за обезщетение по делото Бака срещу Унгария⁹. Съдът в Страсбург е сезиран от бившия председател на Върховния съд, който е по право и председателстващ Съдебния съвет на Унгария. Повод за делото е предсрочното прекратяване на неговия мандат (три години по-рано) с приет нарочен закон и наличието на пряка връзка между това събитие и критиките, които той отправя към поредица от закони, засягащи статута на съдиите.

Със своите мнения за проектите на закони г-н Бака се обръща публично към Парламента, премиера и министъра на правосъдието. В решението си ЕСПЧ разглежда въпроса за нарушаване на няколко ключови разпоредби на Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ) чрез непредоставяне на възможност на съдебната система да бъде включена в процеса на реформи, които пряко я засягат. ЕСПЧ намира множество нарушения на различни текстове на Конвенцията,

но по отношение на участието на съдебната система в процеса на реформа, значение имат нарушенията на чл. 10, който се отнася до свободата на изразяване на мнение. Съдът намира пряка връзка между прекратяването на мандата на председателя на Върховния съд и публично изразените от него в това му качество позиции и критики срещу приетите закони.

Според ЕСПЧ мнението на жалбоподателя се отнася до законодателни реформи, които засягат съдебната система, а въпросите, които се отнасят до нейното функциониране, са въпроси от обществен интерес, дебатът, за който се ползва със защитата на чл. 10 от ЕКПЧ. Нещо повече, Съдът постановява, че участието на г-н Бака в дебата е не само негово право, но и **негово задължение** в качеството му на представляващ на Съдебния съвет. **Санкцията, която му е наложена за свободата на мнението му, има „смразяващ ефект“ по отношение на останалите представители на съдебната система** (пара. 125), което според ЕСПЧ ще накара останалите съдии да се въздържат от изразяване на своето мнение в случаите, когато авторитетът и безпристрастността на съдебната система са поставени под въпрос (пара. 164).

В своето решение Съдът подчертава, че **въпросите, свързани с функциониране на съдебната система, попадат в сферата на обществен интерес** и този дебат се ползва с висока степен на защита в съответствие с чл. 10 от ЕКПЧ. Нещо повече, въпросите, свързани с разделението на властите, са от съществено значение за всяко демократично общество и затова според ЕСПЧ обществото има легитимен интерес да бъде информирано за подобни дебати (пара. 171).

Всички тези разсъждения на ЕСПЧ показват недвусмислено, че **съдебната система не трябва да бъде изключвана от обсъжда-**

⁶ Вж. Opinion 18, CCJE, Para. 31 и European Network of Councils for the Judiciary, Judicial reform in Europe Report 2011–2012, Para. 17, para.18 and para.19. Участието на съдебната система в обсъждането на проекти за промени в законите, които я касаят, е посочено и в други мнения и препоръки. Вж. например European Network of Councils for the Judiciary, Second Report on Judicial Reform, 2012–2013, пара. 45, Opinions of the Venice Commission on the Fundamental Law of Hungary adopted by the Venice Commission at its 87th Plenary Session (Venice, 17–18 June 2011, CDL–AD(2011)016), Press release of the Council of Europe High Commissioner for Human Rights (12 January 2012); The Magna Carta of Judges (Fundamental Principles) was adopted by the CCJE in November 2010.

⁷ European Network of Councils for the Judiciary, Judicial reform in Europe, Report, part II, Guidelines for effective justice delivery, para. 7.

⁸ Вж. Opinion 7 (2005), Consultative Council of European Judges (CCJE), para. 96. В същия документ е включена препоръката Съдебният съвет да бъде консултиран по проектите на закони, които засягат съдебната система, преди тяхното внасяне в Парламента.

⁹ Вж. Решението на ЕСПЧ по делото *BAKA v. HUNGARY (0261/12)*, потвърдено от Голямата камера през 2016 г.

нето на реформи, които я засягат. Консултането дава възможност за изслушване на мнението на практиците, които прилагат законите, и гарантират възможност за защита срещу необосновани и преднамерени промени, които накърняват независимостта на съдебната власт.

От друга страна, самите съдии също следва да спазват ограничения при участието си в консултациите по проекти на нормативни актове и стратегии, засягащи съдебната система¹⁰. Става въпрос за границите, в които те могат да се намесват в политическите решения на изпълнителната и законодателната власт. Съдиите не следва да се противопоставят на всички предложени промени в законопроектите за реформа, като използват измислени претексти, например, че нарушават тяхната независимост (пара. 41). Наред с това представителите на съдебната власт никога не следва да окуражават неподчинение и неуважение към изпълнителната и законодателната власт, когато критикуват реформите, предложени от тях (пара. 41).

В този смисъл може да бъде направен изводът, че изпълнителната власт следва не просто да осигури възможност за обществен дебат по законопроектите, свързани с реформи в съдебната система, но и да осигури достъп на представителите на съдебната система, за да участват реално в него. От своя страна, самите съдии и особено председатели на върховни съдилища и на Съдебни съвети в своето служебно качество, са задължени да участват в този дебат и да изразяват публично своето мнение по него, като спазват принципите на лоялно сътрудничество и уважение между институциите.

Независимост и критики към съдебната система

Връзката между изпълнителната и съдебната власт трябва да им позволява да упражняват своите правомощия и да постигат и поддържат баланс, така че да работят в интерес на обществото и да защитават независимостта на съдебната система. Независимостта на съдебната система не е привилегия на самата система, а е основно право на всеки човек. Тя допринася за репутацията на съдиите и повишава доверието на обществото към съдебната система и в институциите на съответната държава¹¹. В своята работа съдиите се подчиняват само на закона и говорят единствено чрез своите актове.

И все пак, съдебната власт не може да функционира в пълна изолация от другите две власти. Независимостта не означава липса на връзки с външния свят и капсулиране на системата. Нито една от властите не може да бъде абсолютно независима от останалите две, заради системата на взаимно възпиращите механизми между тях, както и заради взаимозависимостта и взаимната им обвързаност, прозряна още от Шарл дьо Монтескьо.

Изискването за независимост на съдебната система не бива да прекъсва диалога между трите власти. Важни насоки в това отношение могат да бъдат открити в една относително нова позиция на Консултативния съвет на европейските съдии (Позиция 18/20015 г.). Комуникацията между властите е от съществено значение за подобряване на ефективността и сътрудничеството между тях. **Диалогът на трите власти за съдебната система следва да бъде провеждан в атмосфера взаимно уважение.**

Важно е да бъде поддържан баланс между съдебната независимост и нуждата от открита дискусия по въпроси за повишаване на нейната ефективност и други теми от обществен интерес, които се отнасят до правораздаването. Ефективният диалог между властите изключва публичното критикуване на конкретни решения и присъди от страна на представители на другите две власти. Дискусията за усъвършенстване работата на съдебната система не бива никога да има за цел да повлияе върху конкретно дело или съдебно решение или пък да е насочена към всяване на неуважение или неподчинение на съдебните решения¹².

В това отношение следва да бъде спомената и Позиция 18/20015 на Консултативния съвет на европейските съдии, според която представителите на съдебната система все пак трябва да приемат критики и да се отнасят към тях като част от диалога между трите власти и обществото като цяло. Съдиите са публични фигури и следва да допускат критика и да не бъдат свръхчувствителни към нея.

Въпреки това обаче следва да бъде отбелязано, че има много ясно разграничение между свободата на изразяване и легитимната критика, от една страна, и неуважението и недопустимия натиск върху съдебната система, от друга. Поли-

¹⁰ Вж. CCJE Opinion No. 18 (2015) Consultative Council of European Judges (CCJE), para. 41, para. 42.

¹¹ Opinion 1 (2001) of the Consultative Council of European Judges (CCJE).

¹² Вж. CCJE Opinion No. 18 (2015) Consultative Council of European Judges (CCJE), para. 36.

тиците никога не бива да атакуват конкретни съдии или да окуражават, да поощряват обидно поведение или насилие по отношение на тях. Органът, който отговаря за защита на представителите на съдебната система от външен натиск е съответният Съдебен съвет¹³ и той следва да реагира публично и своевременно, като остро се противопоставя на нападки, които нарушават независимостта на съдебната система, и да защитава конкретни съдии, които са обект на натиск.

Съдебният съвет следва да се намесва винаги, когато е нарушен принципът на лоялно сътрудничество между властите и във всички случаи на конфликти между тях, особено когато става въпрос за конкретни съдии.

Важно е да бъде отбелязано, че системата на взаимно възпиращи механизми, която съществува между трите власти, неизменно създава и винаги ще създава напрежение между тях¹⁴. В демократичните държави между властите винаги има определено ниво на напрежение: нещо повече, ако няма напрежение между съдебната и останалите власти, това означава, че по всяка вероятност тя не си върши добре работата. Става въпрос за т.нар. „сзидателно напрежение“ между властите. Това напрежение създава равновесие и баланс¹⁵. Напрежението, провокирано от критики, които преминават границите във функциите на всяка една от властите, води до конфликти и нарушения на тяхната независимост.

Практиката в отделните държави показва, че никоя от тях не е застрахована от прояви на нелегитимен натиск върху съдиите. Това се отнася дори за държавите със силни демократични традиции, които са известни с уважението си към съдебната власт. Един от наскоро появилите се примери за нарушаване независимостта на съдебната система е случаят, при който британският вестник Daily Mail в своя бой от 4 ноември 2016 г., публикува на първа страница снимките на тримата съдии, постановили решение, според което министър-председателят на Обединеното кралство няма право да стартира прилагането на чл. 50 от

ДФЕС и да започне двугодишния процес за излизане от Европейския съюз. Под снимките на съдиите с големи букви бе написано „врагове на народа“ с обяснението, че тези магистрати се противопоставят на вота на 17,4 милиона граждани и с това могат да предизвикат конституционна криза.

Очевидно става въпрос за политически и медиен натиск върху съдебната система, който недвусмислено нарушава независимостта ѝ и нейното право да реши делото въз основа на закона и вътрешното си убеждение. Публикацията предизвика гневна реакция сред журналисти и представители на академичните среди, заради публикуването на опасни призови, които могат да **провокират неподчинение и използването на език на омразата** спрямо трима достойни и опитни съдии, които са вършили своята работа¹⁶. Зачитането и уважението на решенията на съдиите са елемент от правната и институционалната независимост на съдебната система¹⁷.

За съжаление, подобни примери могат да бъдат посочени почти във всяка държава, а в т.нар. нови демокрации от Централна и Източна Европа влиянието на политическата власт върху съдебната е много силно¹⁸. Това влияние е обвързано с очаквания за повишения и получаване на постове от страна на магистратите, понякога със заплахи и санкции, но също и с ясни знаци от страна на политиките, че растеж в кариерата ще получат само тези съдии, които са „послушни“.

С оглед преодоляване на подобни проблеми в държавите, където издаването на окончателния акт за назначаване на съдиите е в компетентността на президента, дискрецията за назначаване трябва да бъде ограничена до кандидатите, номинирани от органа, който е компетентен да ги избира (Съдебен съвет, Квалификационна комисия или Експертна комисия). Отказът за назначаване на такъв кандидат може да се базира единствено на процедурни нарушения и следва да бъде мотивиран. Друга възможност е органът по избор да може да преодолява президентското вето с квалифицирано мнозинство¹⁹.

¹³ Opinion no.10 (2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE).

¹⁴ Вж. CCJE Opinion No. 18 (2015) Consultative Council of European Judges (CCJE), para. 34.

¹⁵ Ibid, para. 9.

¹⁶ Вж. <http://uk.businessinsider.com/brexit-high-court-article-50-judges-mail-express-front-page-2016-11>.

¹⁷ Вж. Report by the Secretary General of the Council of Europe, „State of democracy, human rights and the rule of law in Europe“ (2015), Chapter 1, Efficient, impartial and independent judiciary, p. 16 <https://edoc.coe.int/en/overview/6455-state-of-democracy-human-rights-and-the-rule-of-law-in-europe.html>.

¹⁸ Вж. Pridham, G. Unfinished business: European Political Conditionality after Eastern Enlargement, European Union and Democracy Promotion: A Critical Global Assessment, John Hopkins University Press, 2010, p. 28.

¹⁹ Вж. Kiev Recommendations on Judicial Independence in Eastern Europe, South Caucuses and Central Asia, Judicial Administration, Selection and Accountability, Kyiv, 23–25 June 2010, OSCE ODIHR and Max Plank Minerva research Group on Judicial Independence.

За държавите, където изборът се осъществява от съдебната система или има парламентарна квота, изборът на членовете на Съдебния съвет следва да е подчинен на редица критерии за публичност и прозрачност, каквито са състезателен избор, публично изслушване, представяне на концепции, отговор на въпроси, включително от колеги или представители на гражданското общество, проверки на имущественото състояние и на евентуален конфликт на интереси.

В Доклада „Състояние на демокрацията, правата на човека и върховенството на закона“ на Генералния секретар на Съвета на Европа изрично се споменава, че в много от държавите членки са направени законодателни реформи, които поне формално гарантират независимостта на съдебната система²⁰. Въпреки това съответствието с формалните стандарти не е гарантирана пречка срещу опити да се подкопае независимостта на съдебната система за постигане на политически цели и тези проблеми съществуват трайно въпреки опитите да бъдат преодоляни със законодателни реформи. Този проблем се дължи на липсата на добре работещ механизъм за проверки и баланс между съдебната система и останалите власти²¹. Често обаче проблемът може да бъде свързан с липсата на почтеност и неспазването на принципите на професионална етика.

Един от важните изводи в годишния доклад на Генералния секретар на Съвета на Европа по отношение на независимостта на съдебната власт **е, че тя следва да бъде гарантирана на институционално и на индивидуално ниво**. Наличието на ефективна и работеща съдебна система и институции, които уважават и зачитат нейната работа, са само едната страна на въпроса. Този процес включва административна и финансова независимост, независимост при вземане на решението и неговото постановяване (правни критерии), както и Съдебен съвет, в който повече от половината членове да са съдии, избрани от своите колеги съдии (институционални критерии).

Индивидуалното ниво включва гарантиране на мандат и несменяемост на съдиите, определяне на възнаграждението им в закона (правни критерии) и решенията относно тяхното кариерно развитие да се вземат независимо от изпълнителната и законодателната власт (институционален критерий)²².

Наред с всички тези важни критерии може да се приеме, че за индивидуалното ниво на независимост не по-малко важно е отделните съдии да отстояват своята независимост и да съблюдават в работата си принципите на прозрачност и почтеност. Общественото доверие в съдебната система се определя основно от поведението на съдиите и затова е важно „поведението им да бъде регламентирано по ясен и прозрачен начин“ и да бъде гарантирано спазване на етичните стандарти²³.

Вместо заключение в контекста на независимостта на съдебната система може да бъде поставен и въпросът за нейната отчетност. Европейските и световните стандарти не допускат търсенето на индивидуална отговорност от съдии, дори в случаите, когато държавата е била осъдена да плати обезщетение за нарушени права на човека²⁴. Този принцип е възприет във връзка със защита независимостта на съдиите, които следва да правораздават, без да се страхуват от санкции за решенията, които са постановили. Изключение в този случай е хипотезата, при която в действията на съдията е налице умисъл и това е установено с влязла в сила осъдителна присъда.

Във всички останали случаи отговорността на съдебната система се свързва с инстанционния съдебен контрол, атестирането и дисциплинарната отговорност на отделните съдии. Отчетността в системата се постига с осигуряването на прозрачност на постановените решения, които да бъдат написани на ясен и разбираем език и да са публично достъпни. Прозрачността и отчетността се постигат и чрез годишните доклади на съда и прокуратурата до Съдебния съвет и Парламента на съответната държава, като и в този

²⁰ Вж. Report by the Secretary General of the Council of Europe, „State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law in Europe“ (2015), <https://edoc.coe.int/en/an-overview/6455-state-of-democracy-human-rights-and-the-rule-of-law-in-europe.html>.

²¹ Ibid., с. 18.

²² Ibid., с. 18.

²³ Вж. CCJE, “Situation Report on the Judiciary and Judges in the Council of Europe Member-States” (2015) [https://wcd.coe.int/View_Doc.jsp?p=&Ref=CCJE \(2015\)3&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true](https://wcd.coe.int/View_Doc.jsp?p=&Ref=CCJE%20(2015)3&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true).

²⁴ Понякога причината за осъдителното решение може да не е грешка на съдебния състав, а законодателство, което не е съобразено с Европейската конвенция за основните права и свободи и практиката на Европейския съд по правата на човека.

случай следва да се спазва правилото за необсъждане на конкретни дела или решения.

Балансът между властите изисква и очертаване на ясни граници за отчетността на съдебната система. Съдиите говорят чрез своите актове и не следва от тях да се изисква да дават обяснения за решенията, които са взели. Превишаването на пределите на допустимост и прекомерните изисквания за отчетност на съдиите също могат да накърнят независимостта на съдебната система. Не на последно място при разглеждането на конкретно дело съдиите не следва да се поддават на публичен натиск, защото понякога обществените очаквания за справедливост

се разминават с правната логика, фактите по делото и разпоредбите на закона. Във всички случаи обаче остава важен въпросът за общественото доверие в съдебната система, което се поддържа на високо ниво чрез съществуването (но и демонстрирането) на високо ниво на лична и професионална почтеност от страна на отделните съдии и техния кураж да отстояват принципните си позиции.

БИБЛИОГРАФИЯ

Pridham, G. Unfinished business: European Political Conditionality after Eastern Enlargement, European Union and Democracy Promotion: A Critical Global Assessment, John Hopkins University Press, 2010.